

วัณโรคในโรงพยาบาลชยันนาท

สุภฤทัย อนะหันลิไพบูลย์

โรงพยาบาลชยันนาท

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาย้อนหลังเชิงวิเคราะห์ (retrospective analytical research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้ป่วยวัณโรคที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลชยันนาท และเพื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด รวบรวมข้อมูลผู้ป่วยระยะเวลาตั้งแต่ 1 มกราคม 2550-31 ธันวาคม 2550 จำนวน 246 ราย ศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกประวัติผู้ป่วย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอด จำนวน 214 ราย และกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด จำนวน 32 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ chi-square test พบว่า ผู้ป่วยวัณโรคเป็นเพศชาย ร้อยละ 64.63 อายุเฉลี่ย 55.43 (SD 17.55) ปี อุบัติการณ์ของผู้ป่วยวัณโรคปอดมากกว่าวัณโรคนอกปอด 6 เท่า ผู้ป่วยวัณโรคปอดพบอยู่ในกลุ่มอายุมากกว่า 59 ปี มากที่สุด ส่วนในกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดพบในช่วงอายุ 30- 44 ปี มากที่สุด และมีการกระจายสัดส่วนอายุระหว่างกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ในผู้ป่วยวัณโรคทั้งสองกลุ่มพบระยะเวลาที่มีอาการนำก่อนมาโรงพยาบาล เฉลี่ย 2.96 (SD 5.43) วัน ระยะเวลาที่ผู้ป่วยรักษาตัวที่โรงพยาบาล เฉลี่ย 7.99 (SD 7.29) วัน มีแนวโน้มว่ากลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดอยู่ในโรงพยาบาลนานกว่ากลุ่มวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) อาการสำคัญและอาการแรกเริ่มของผู้ป่วยวัณโรคปอดคืออาการไอ โดยผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่มาโรงพยาบาลด้วยอาการสำคัญคือไข้ ส่วนอาการแรกเริ่มมาด้วยอาการอ่อนเพลียไม่มีแรง ผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่เป็นวัณโรคที่ต่อมน้ำเหลือง กลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดและวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่เป็นดับอักเสบร่วมด้วย ตรวจเสมหะผู้ป่วยร้อยละ 37.80 ของผู้ป่วยทั้งหมด มีผลเป็นบวกร้อยละ 37.63 ของจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจเสมหะทั้งหมด ยาที่ใช้รักษาผู้ป่วยเป็นยาสูตร 6 เดือนร้อยละ 59.76 โดยผู้ป่วยวัณโรคปอดส่วนใหญ่ใช้ยาสูตร 6 เดือน ส่วนผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดมีแนวโน้มใช้ยาสูตรอื่นที่นานกว่า 6 เดือนอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: วัณโรค, วัณโรคนอกปอด, โรงพยาบาลชยันนาท

บทนำ

วัณโรคเป็นโรคติดต่อเก่าแก่ที่ทำลายชีวิตมนุษย์เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบันมีผู้ป่วยวัณโรคทั่วโลกมากกว่า 200 ล้านคน เป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขของประเทศไทยและของโลก ซึ่ง

นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากแนวโน้มการดื้อยารักษาวัณโรคสูงขึ้นและการระบาดของเชื้อเอชไอวีในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้อัตราป่วยและอัตราตายจากวัณโรคเพิ่มมากขึ้น ทำให้การรักษาและการควบคุมวัณโรคมีปัญหามากยิ่งขึ้น องค์การอนามัยโลกจึงได้

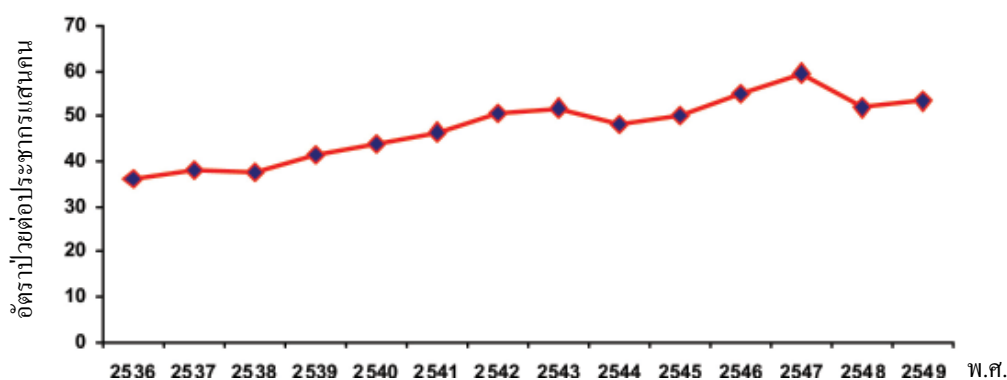
ประกาศ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2536 ให้วัณโรคเป็นภาวะฉุกเฉินทั่วโลก (global emergency)⁽¹⁾ และได้รายงานว่ามีประชากรโลกถึง 1 ใน 3 (19-43%) ที่ติดเชื้อวัณโรค จะมีการติดเชื้อเพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 1 ของประชากรโลก มีผู้ป่วยวัณโรคในระยะแพร่เชื้อรายใหม่ปีละประมาณ 9 ล้านคน และเสียชีวิตจากวัณโรคปีละประมาณ 3 ล้านคน โดยเป็นสาเหตุการตายมากกว่า 1 ใน 4 ของการตายในผู้ใหญ่ที่สามารถป้องกันได้ในประเทศยากจน และประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งได้แก่ประเทศต่าง ๆ ในทวีปแอฟริกาและทวีปเอเชีย สาเหตุสำคัญคือการเพิ่มขึ้นของประชากร ความยากจน การติดเชื้อเอชไอวี แผนงานควบคุมวัณโรคที่ขาดประสิทธิภาพ^(1,2) องค์การอนามัยโรคได้ประมาณว่าหากไม่มีการปรับปรุงแผนงานการควบคุมวัณโรคให้มีประสิทธิภาพ และการควบคุมวัณโรคไม่ได้ผล ใน พ.ศ. 2563 จะมีประชากรอีกราว 1 พันล้านคนที่ติดเชื้อวัณโรคและจะมีผู้ป่วยวัณโรคประมาณ 200 ล้านคน และ 70 ล้านคนจะเสียชีวิต⁽¹⁾ สำหรับในประเทศไทย ความรุนแรงของการระบาดวัณโรคในยุคปัจจุบัน⁽³⁾ ที่มีภาวะของการแพร่ระบาดของเชื้อ เอชไอวี เพิ่มขึ้น สำหรับ พ.ศ. 2549 นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2549 ที่ผู้ป่วยเริ่มป่วยแล้วได้รับการรักษาได้รับรายงานผู้ป่วยทั้งสิ้น 33,422 ราย จำแนกเป็นรายภาคพบว่า ภาคเหนือมีรายงานสูงขึ้น คือมีอัตราป่วยสูงสุด

60.69 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 54.59 ภาคกลาง 50.85 และต่ำสุด ได้แก่ ภาคใต้ 46.3 ต่อประชากรแสนคน โรงพยาบาลชยันตเป็นโรงพยาบาลทั่วไปมีผู้ป่วยวัณโรคเข้ารับการรักษา ปีงบประมาณ 2549 จำนวน 283 ราย ปีงบประมาณ 2550 จำนวน 307 ราย⁽³⁾

ซึ่งมีทั้งผู้ป่วยวัณโรคปอดและวัณโรคนอกปอด โดยตรวจเสมหะ และรักษาด้วยยาแตกต่างกันไปหลายสูตร จัดแบ่งเป็นสูตรมาตรฐาน 6 เดือน และสูตรอื่นที่นานกว่า 6 เดือน ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการรักษาวัณโรค จึงได้ศึกษาผู้ป่วยในแต่ละรายที่เข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในระหว่าง 1 มกราคม 2550-31 ธันวาคม 2550 เพื่อศึกษาสถานการณ์ระบาดของโรคและการรักษา และเพื่อเปรียบเทียบอาการและวิธีการรักษาผู้ป่วยวัณโรคปอดและวัณโรคนอกปอด เพื่อเป็นแนวทางในการรักษาและป้องกันวัณโรคต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ครั้งนี้เก็บข้อมูลย้อนหลังในผู้ป่วยวัณโรค ในโรงพยาบาลชยันตทุกราย โดยศึกษาข้อมูลจากจากเวชระเบียนผู้ป่วยวัณโรคทั้งหมด 307 ราย การคัดเลือกผู้ป่วยในการศึกษาคือผู้ป่วยวัณโรคที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลชยันต ช่วงเวลาตั้งแต่ 1 มกราคม 2550-31 ธันวาคม 2550 จำนวน 246 ราย

แหล่งข้อมูล: รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค⁽³⁾

รูปที่ 1 อัตราป่วยวัณโรคทุกชนิดต่อประชากรแสนคน ประเทศไทย พ.ศ. 2536-2549

วัณโรคในโรงพยาบาลชยันนาท

(80.13%) ยกเว้นผู้ป่วยที่หาเวชระเบียนไม่พบจำนวน 61 ราย (19.87%) ศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้ป่วยวัณโรคปอดและกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด ทั้งในปัจจุบันส่วนบุคคล ระยะเวลามีอาการก่อนมาโรงพยาบาล ระยะเวลาที่ผู้ป่วยรักษาตัวที่โรงพยาบาล อาการสำคัญ และอาการแรกเริ่มที่มาโรงพยาบาล ตำแหน่งของ

วัณโรคที่เป็นในร่างกาย โรคที่ผู้ป่วยเป็นร่วมกับวัณโรค การตรวจและผลการตรวจเสมหะ สูตรยาที่ใช้ในการรักษา โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยจำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ ไคสแควร์ (chi-square test) เปรียบเทียบระหว่างผู้ป่วยวัณโรคปอดและวัณโรคนอกปอด ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ป่วยวัณโรคจำแนกตามชนิดของโรค (n=246)

สูตรยา	วัณโรคปอด (n=214)		วัณโรคนอกปอด (n=32)		รวม (n=246)		X ²	df	p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
เพศ									
ชาย	136	63.55	23	71.88	159	64.63	0.844	1	0.358
หญิง	78	36.45	9	28.12	87	35.37			
อายุ (ปี)									
น้อยกว่า 30	15	7.01	6	18.75	21	8.54	13.45	3	0.00
30- 44	46	21.50	13	40.63	59	23.98			
45-59	48	22.43	6	18.75	54	21.95			
> 59	105	49.06	7	21.87	112	45.53			
เฉลี่ย 55.43 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 17.55 ปี อายุสูงสุด 90 ปี อายุต่ำสุด 17 ปี									
ประวัติการรักษา									
ผู้ป่วยใหม่	66	30.84	10	31.25	76	30.89	0.002	1	0.963
ผู้ป่วยเก่า	148	69.16	22	68.75	170	69.11			
ระยะเวลามีอาการก่อนมาโรงพยาบาล (วัน)									
1	134	62.62	21	65.62	155	63.01	0.021	1	0.742
> 1	80	37.38	11	34.37	91	36.99			
เฉลี่ย 2.96 วัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.43 วัน สูงสุด 60 วัน ต่ำสุด 1 วัน									
ระยะเวลาที่ผู้ป่วยรักษาตัวที่โรงพยาบาล									
ไม่ได้รักษาตัวที่โรงพยาบาล	93	43.46	8	25.00	101	41.06	14.11	3	0.00
รักษาตัวที่โรงพยาบาล (วัน)	121	56.54	24	75.00	145	58.94			
1-5	64	29.91	5	15.63	69	28.05			
6-10	32	14.95	10	31.25	42	17.07			
มากกว่า 10	25	11.68	9	28.12	34	13.82			

(เฉลี่ย 7.99 วัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.29 วัน) สูงสุด 57 วัน ต่ำสุด 1 วัน (คำนวณเฉพาะที่รับไว้รักษา)

ผลการศึกษา

ผู้ป่วยวัณโรคที่ศึกษา จำนวน 246 ราย แยกออกเป็นกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอด 214 ราย วัณโรคนอกปอด 32 ราย จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 159 ราย (ร้อยละ 64.63) เป็นวัณโรคปอด ร้อยละ 63.55 ของกลุ่มโรค วัณโรคนอกปอดร้อยละ 71.88 ผู้ป่วยวัณโรคมีอายุเฉลี่ย 55.43 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 17.55 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 59 ปี จำนวน 112 ราย (45.53%) เมื่อพิจารณากลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอด พบว่าส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 59 ปีเช่นกัน (49.06%) ส่วนกลุ่มที่เป็นนอกปอดส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-44 ปี (40.63%) เมื่อทดสอบความแตกต่างของอายุระหว่าง 2 กลุ่ม ด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่ามีการกระจายของสัดส่วนของอายุระหว่างกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดและกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ประวัติการรักษาส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยรายเก่าจำนวน 170 ราย (69.11%) ระยะเวลามีอาการก่อนมาโรงพยาบาลโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 วัน โดยส่วนใหญ่มีอาการก่อนมาโรงพยาบาล 1 วัน จำนวน 155 ราย (63.01%) เมื่อ

พิจารณากลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดและนอกปอดพบว่าส่วนใหญ่มีอาการก่อนมาโรงพยาบาล 1 วัน เช่นกัน แต่ระยะเวลาที่ผู้ป่วยรักษาตัวที่โรงพยาบาลโดยเฉลี่ยเท่ากับ 7.29 วัน โดยส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ผู้ป่วยรักษาตัวที่โรงพยาบาล 1-5 วัน จำนวน 69 ราย (28.05%) เมื่อพิจารณากลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดพบว่าส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่รักษาตัวที่โรงพยาบาล ระหว่าง 1-5 วัน เช่นกัน (29.91%) ส่วนกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่มีระยะเวลาการรักษาตัวที่โรงพยาบาลระหว่าง 6-10 วัน (31.25%) เมื่อทดสอบความแตกต่างของระยะเวลาที่ผู้ป่วยรักษาตัวที่โรงพยาบาลระหว่าง 2 กลุ่ม ด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่ามีการกระจายของสัดส่วนของระยะเวลาที่ผู้ป่วยรักษาตัวที่โรงพยาบาลระหว่างกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดและกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (ตารางที่ 1)

ผู้ป่วยวัณโรคส่วนใหญ่มาโรงพยาบาลด้วยอาการสำคัญด้วยอาการไอร้อยละ 45.53 ของผู้ป่วยทั้งหมด รองลงมาผู้ป่วยมาด้วยอาการหายใจหอบ จำนวน 79 ราย (32.11%) สำหรับผู้ป่วยวัณโรคปอดส่วนใหญ่มาโรง

ตารางที่ 2 อาการสำคัญที่มาโรงพยาบาล ของผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด

อาการสำคัญที่มาโรงพยาบาล	วัณโรคปอด (n=214)		วัณโรคนอกปอด (n=32)		รวม (n=246)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไอ	106	49.53	6	18.75	112	45.53
หายใจหอบ	76	35.51	3	9.38	79	32.11
มีไข้	48	22.43	9	28.13	57	23.17
อ่อนเพลียไม่มีแรง	33	15.42	6	18.75	39	15.85
ปวดศีรษะ	28	13.08	7	21.88	35	14.23
เบื่ออาหาร	21	9.81	4	12.50	25	10.16
อาเจียน	17	7.94	1	3.13	18	7.32
ปวดท้อง	11	5.14	7	21.88	18	7.32
ไอเป็นเลือด	17	7.94	0	0.00	17	6.91

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 อาการ

ตารางที่ 3 อาการแรกเริ่มที่มาโรงพยาบาลของผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด

อาการแรกเริ่ม	วัณโรคปอด (n=214)		วัณโรคนอกปอด (n=32)		รวม (n=246)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไอ	99	46.26	4	12.50	103	41.87
อ่อนเพลียไม่มีแรง	68	31.78	11	34.38	79	32.11
หายใจหอบ	75	35.05	3	9.38	78	31.71
มีไข้	34	15.89	7	21.88	41	16.67
ปวดศีรษะ	26	12.15	8	25.00	34	13.82
อาเจียน	11	5.14	2	6.25	13	5.28
ไอเป็นเลือด	12	5.61	1	3.13	13	5.28
เจ็บอก	8	3.74	4	12.50	12	4.88

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 อาการ

ตารางที่ 4 ตำแหน่งโรคของผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด

อวัยวะที่เป็นโรค	รวม (n=246)	
	จำนวน	ร้อยละ
วัณโรคปอด	214	86.99
วัณโรคนอกปอด	32	13.01
ต่อมน้ำเหลือง	17	6.91
สมอง	10	4.07
ไขสันหลัง	4	1.62
กระดูกก้นกบ	1	0.41

พยาบาลด้วยอาการสำคัญด้วยอาการไอ ร้อยละ 49.53 ส่วนผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่มาโรงพยาบาลด้วยอาการสำคัญด้วยอาการมีไข้ร้อยละ 28.13 และมีอาการปวดศีรษะและปวดท้องเท่ากัน (21.88%) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 3 แสดงว่า ผู้ป่วยวัณโรคส่วนใหญ่มาโรงพยาบาลมีอาการแรกเริ่มด้วยอาการไอจำนวน 103 ราย (41.87%) ของผู้ป่วยทั้งหมด รองลงมาผู้ป่วยมาด้วยอาการอ่อนเพลียไม่มีแรงจำนวน 79 ราย (32.11%)

สำหรับผู้ป่วยวัณโรคปอดส่วนใหญ่มีอาการแรกเริ่มด้วยอาการไอ (46.26%) ส่วนผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่มีอาการแรกเริ่มด้วยอาการอ่อนเพลียไม่มีแรง (34.38%)

ผู้ป่วยวัณโรคส่วนใหญ่เป็นวัณโรคที่ปอดร้อยละ 86.99 ส่วนผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่เป็นวัณโรคที่ต่อมน้ำเหลือง (ตารางที่ 4)

ผู้ป่วยวัณโรคส่วนใหญ่มีโรคร่วมคือโรคตับอักเสบ (41.87%) รองลงมาคือโรคมะเร็ง (31.71) เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดส่วนใหญ่ กลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่มีโรคตับอักเสบร่วม รองลงมาเป็นโรคถุงลมปอดอุดกั้นเรื้อรัง (ตารางที่ 5)

ผู้ป่วยตรวจเสมหะจำนวน 93 ราย ร้อยละ 37.80 ของผู้ป่วยทั้งหมด เมื่อพิจารณาผลการตรวจพบว่าได้ผลบวกจำนวน 35 ราย ร้อยละ 37.63 ของผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจเสมหะทั้งหมด สำหรับกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดพบว่า มีผลการตรวจเป็นบวกร้อยละ 36.14 ของกลุ่มตน ส่วนผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดมีผลการตรวจเป็นบวกร้อยละครึ่งต่อครึ่ง (ตารางที่ 6)

ยาที่ใช้รักษาผู้ป่วยเป็นยาสูตร 6 เดือน จำนวน 147 ราย ร้อยละ 59.76 ยาสูตรนานกว่า 6 เดือน จำนวน 99

ตารางที่ 5 โรคที่เป็นร่วมของผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด

โรคที่เป็นร่วม	วัณโรคปอด (n=214)		วัณโรคนอกปอด (n=32)		รวม (n=246)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตับอักเสบ	99	46.26	9	28.13	103	41.87
มะเร็ง	75	35.05	3	9.38	78	31.71
ถุงลมปอดอุดกั้นเรื้อรัง	26	12.15	8	25.00	34	13.82
เอดส์	12	5.61	1	3.13	13	5.28
ไตวายเฉียบพลัน	11	5.14	2	6.25	13	5.28
หอบหืด	8	3.74	4	12.50	12	4.88
หัวใจขาดเลือด	6	2.80	6	18.75	12	4.88

ตารางที่ 6 ผลการตรวจเสมหะของผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด

การตรวจเสมหะ	วัณโรคปอด (n=214)		วัณโรคนอกปอด (n=32)		รวม (n=246)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ตรวจ	131	61.21	22	68.75	153	62.20
ตรวจ	83	38.79	10	31.25	93	37.80
ผลบวก	30	36.14	5	50.00	35	37.63
ผลลบ	53	63.86	5	50.00	58	62.37

ตารางที่ 7 สูตรยาของผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด

สูตรยา	วัณโรคปอด (n=214)		วัณโรคนอกปอด (n=32)		รวม (n=246)		χ^2	df	p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
สูตร 6 เดือน	134	62.62	13	40.63	147	59.76	5.59	1	.02
สูตรนานกว่า 6 เดือน	80	37.38	19	59.37	99	40.24			

รายร้อยละ 40.24 เมื่อพิจารณาในกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดพบว่าส่วนใหญ่ได้รับยาสูตร 6 เดือน เช่นกัน ร้อยละ 62.62 ส่วนกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่ได้รับยาสูตรนานกว่า 6 เดือน ร้อยละ 59.37 เมื่อทดสอบ

ความแตกต่างของสูตรยาที่ใช้รักษาผู้ป่วยระหว่าง 2 กลุ่มด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่าสูตรยาที่ใช้ระหว่างกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคปอดและกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (ตารางที่ 7)

วิจารณ์

ผลการศึกษาค้นคว้าแสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยวัณโรคส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศชายดื่มสุราและสูบบุหรี่ และมีอัตราการติดเชื้อเอชไอวี มากกว่าเพศหญิง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดวัณโรคได้ง่าย^(4,5) ซึ่งตรงกับรายงานของสำนักกระบวนวิทยา⁽⁶⁾ พบมีอัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง 1.9:1 โดยช่วงอายุที่เป็นส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุซึ่งตรงกับรายงานของสำนักกระบวนวิทยาส่วนใหญ่อายุมากกว่า 65 ปี (22.33%) พบจำนวนผู้ป่วยวัณโรคปอดมากกว่าวัณโรคนอกปอดประมาณ 6 เท่า จากรายงานของสำนักกระบวนวิทยามีผู้ป่วยวัณโรคปอด 4.53 เท่าของวัณโรคนอกปอด โดยผู้ที่เป็วัณโรคนอกปอด ส่วนใหญ่เป็นที่ต่อมน้ำเหลือง จากรายงานของสำนักกระบวนวิทยามีผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดส่วนใหญ่เป็นที่ต่อมน้ำเหลืองเช่นกัน⁽³⁾ ผู้ป่วยมีอาการสำคัญก่อนมาโรงพยาบาลด้วย อาการไอหรือหายใจหอบซึ่งมักเป็นอาการนำส่วนใหญ่ของวัณโรคโดยทั่วไป^(2,6) แต่ผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดมักมาด้วยอาการมีไข้ร่วมกับปวดท้องเพราะโรคร่วมที่เป็นส่วนใหญ่เป็นตับอักเสบหรือโรคถุงลมปอดอุดกั้นเรื้อรัง สาเหตุที่พบมีโรคร่วมเป็นตับอักเสบบ่อยน่าจะเป็นเกิดจากผลข้างเคียงของการกินยารักษาวัณโรค^(2,7) และเป็นสาเหตุทำให้ผู้ป่วยวัณโรคหยุดกินยาขาดการรักษาอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดภาวะดื้อยาได้ จากการศึกษาพบผู้ป่วยเอชไอวีร้อยละ 5.25 ในผู้ป่วยโรคนี้จะพบโรคติดเชื้อฉวยโอกาสเป็นวัณโรคได้บ่อยเป็นสัดส่วนสูงมากกว่าร้อยละ 30 ในแต่ละปี⁽⁵⁾ แต่น่าแปลกใจที่ไม่พบผู้ป่วยเบาหวานจากการวิจัยนี้ทั้งที่ปกติจะพบอุบัติการณ์ของการเกิดวัณโรคในผู้ป่วยเบาหวานมากกว่าคนทั่วไป 2-4 เท่า⁽⁸⁾ สาเหตุอาจเป็นจากการวินิจฉัยหรือการบันทึกเวชระเบียนไม่ครบถ้วน ผู้ป่วยจะได้รับการตรวจเสมหะร้อยละ 37.8 ของจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด ผลการตรวจเสมหะเป็นบวกร้อยละ 37.63 ของจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจเสมหะ ที่ผลเป็นเช่นนี้เพราะการตรวจเสมหะมีความไวต่ำ เนื่องจากผู้ป่วยเป็นจำนวนมากจะไม่มีเชื้อ

โรคในเสมหะ^(2,9) ยาที่ใช้รักษาผู้ป่วยเป็นยาสูตร 6 เดือน ร้อยละ 59.76 ยาสูตรนานกว่า 6 เดือนร้อยละ 40.24 โดยผู้ป่วยวัณโรคปอดส่วนใหญ่ใช้ยาสูตร 6 เดือน ส่วนผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดมีแนวโน้มใช้ยาสูตรนานกว่า 6 เดือน สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ในการรักษาซึ่งผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดมีแนวโน้มที่จะใช้เวลาในการรักษานานกว่าผู้ป่วยวัณโรคปอด⁽²⁾ แต่โดยภาพรวมแล้วผู้ป่วยวัณโรคใช้เวลาในการรักษาตัวที่โรงพยาบาลน้อยทั้งนี้เป็นเพราะผู้ป่วยสามารถรักษาด้วยยาเกินและมารับการรักษาอย่างต่อเนื่องหลังจากกลับไปบ้านแล้วทำให้ระยะเวลาในการนอนโรงพยาบาลสั้น

สรุป

อุบัติการณ์ของผู้ป่วยวัณโรคปอดมากกว่าวัณโรคนอกปอด 6 เท่า ผู้ป่วยวัณโรคปอดมีความเหมือนกับผู้ป่วยวัณโรคนอกปอดในด้านเพศ ระยะเวลาก่อนมาโรงพยาบาล โรคที่เป็นร่วม ส่วนความแตกต่างของผู้ป่วยวัณโรคปอดกับผู้ป่วยวัณโรคนอกปอด คือ ช่วงอายุที่เป็นระยะเวลาที่ใช้ในการรักษาตัวที่โรงพยาบาล อาการสำคัญและอาการแรกเริ่มที่มาโรงพยาบาล และสูตรยาที่ใช้รักษา การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้พัฒนาต่อเนื่องจากวัณโรคยังคงเป็นปัญหาสำคัญมาก โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับทั้งแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต้องมีมาตรฐานในการวินิจฉัย เลือกสูตรยาที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดการรักษาวัณโรคอย่างเป็นระบบ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ท่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลชยันนาท เจ้าหน้าที่แผนกอายุรกรรม และเจ้าหน้าที่เวชระเบียนทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Guidelines for National Programmes : Treatment of Tuberculosis, Document WHO/TB/97.220. Geneva : WHO; 1997. p. 15-57.

2. วิศิษฎ์ อุดมพาณิชย์. การควบคุมวัณโรคให้ได้ผล. ใน: วิชา ศรีตามา, ชาญพงษ์ ณ นคร, บรรณาธิการ. Ambulatory medicine. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2545. หน้า 175-81.
3. Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Tuberculosis. [serial online] 2007 [cited 2008 April 2]; 39 : [11]. Available from: URL: http://203.157.15.4/Annual/Annual49/Part/31_Tuberculosis.doc
4. ชายชาญ โพธิรัตน์. วัณโรคและเอชไอวี. ใน: สุมาลี เกียรติบุญศรี, บรรณาธิการ. อูรเวช 2004. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์; 2546. หน้า 115-26.
5. Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Situation of tuberculosis in Thailand, 2007. [serial online] 2008 [cited 2008 April 25]; 39 : [4]. Available from : URL: <http://>
6. มนูญลีเชวงวงศ์. วัณโรคปอดที่มีลักษณะทางคลินิกไม่ตรงแบบ. ใน : นลินี อัสวโกตี, บรรณาธิการ. Current therapy of common infectious diseases. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พรินท์; 2538. หน้า 323-6.
7. สัจพันธ์ อิศรเสนา. โรคตับแข็งและภาวะแทรกซ้อน. ใน: วิชา ศรีตามา, บรรณาธิการ. ตำรายาอายุรศาสตร์ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ยูนิคัฟพับลิเคชั่น; 2539. หน้า 459-71.
8. พรหมพิศ สุวรรณกุล. เบาหวานกับการติดเชื้อ. ใน: ธิติ สันตบุญ, วราภรณ์ วงศ์ถาวรวัฒน์, บรรณาธิการ. การดูแลรักษาเบาหวานแบบองค์รวม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2549. หน้า 291-9.
9. เจริญ ชูโชติถาวร. วัณโรค: สถานการณ์ปัจจุบันในประเทศไทย. ใน : นลินี อัสวโกตี, บรรณาธิการ. Current therapy of common infectious diseases. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พรินท์; 2538. หน้า 317-23.

**Abstract Tuberculosis in Chai Nat General Hospital
Sukruethai Anahanlipaiboon**

Department of Medicine, Chai Nat General Hospital, Chai Nat
Journal of Health Science 2008; 17:SIV929-36.

Tuberculosis becomes a re-emerging disease and propagating a crisis in Thailand. This retrospective analytical study compared 214 pulmonary tuberculosis cases with 32 extrapulmonary tuberculosis registered in 246 medical records from January 1, 2007 to December 31, 2007 and their differences were tested with chi-square. It was reported that 64.63 percent of them were male. Their average age was 55.43 (SD 17.55) years with the dominance of the 30-44 year age group. The two groups differed in age distribution significantly ($p < 0.05$). On average, the onset of symptoms was reportedly 2.96 (SD 5.43) days prior to their hospital visits and mean of length of hospital stay 7.99 (SD 7.29) days. The extrapulmonary group tended to stay longer in the hospital than the other significantly ($p < 0.05$). While the main sign and first-day symptom of the pulmonary tuberculosis was cough, the other group exhibited fever and weakness. Most cases of extrapulmonary tuberculosis were infected in lymph nodes. In both groups, hepatitis was commonly reported as a co-morbid disease. Only 37.8 percent of the total had sputum examined, 37.86 percent of the specimens were positive. Whereas most of the pulmonary tuberculosis received 6-month regimen, the other group tended to receive over 6-month regimen significantly ($p < 0.05$).

Key words: tuberculosis, extrapulmonary tuberculosis, Chai Nat General hospital